



25

Pětadvacet tisíc dnů vzpomínek

Martin Rajniš
Magdalena Šebestová

Argo

00

0

Argo, 2016
© Martin Rajniš a Magdalena Šebestová 2016
Illustration © Boris Jirků 2016
ISBN 978-80-257-1970-1

Veškerá práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být reprodukována nebo kopírována v podobě mechanické, elektronické, anebo šířena jakýmkoliv jiným informačním systémem bez předchozího souhlasu majitele autorských práv.

Autoři vynaložili veškeré úsilí k získání náležitých informací a řádných povolení k reprodukci obrazového materiálu, jehož autoři jsou uvedeni ve fotokreditech. V případě pochybení by autoři s díky přijali informace vlastníků autorských práv zde opominutých a zjednali nápravu.

Obsah

	Autorova předmluva 10
(1944–1951)	Moje sladký dětství 12
(1951–1962)	Škola – základ utrpení 33
(1949–2034)	Maxov 43
(1958–1962)	Střední škola 49
(1954–2034)	Lodě 53
	Boxeři v mém životě 63
(1962–1969)	Vysoká škola 65
(1973–1974)	Vojna a kriminál 71
(1969–1979)	SIAL, školka SIALu 77
(1972–1975)	Máj 82
(1979–1986)	Výstavy 86
(1986–1998)	Revoluční léta 93
(1990–2005)	Smíchov 107
(1990–1997)	Jak jsem se stal profesorem 115
(1994–1997)	Se studentama na cestách 122
(1998–2003)	Utrženej ze řetězu 134
	Jak jen porozumět ženám 159
	Mysterium architektury 169
(2003–2034)	Můj třetí a čtvrtý život 173
Apendix 1	O penězích aneb jak zbohatnout
Apendix 2	Postavte si plovoucí dům za 300 000
Apendix 3	Projekty 1965–2016



**Pětadvacet
tisíc dnů
vzpomínek**

**Martin Rajniš
Magdalena Šebestová**

Argo



A teď si představte, že díky tomu, že mě osud nasměroval na gympl v Braníku, když jsem si přivstal a když foukal severní vítr, za hodku a čtvrt jsem zakotvil v zátocě u ledáren a pak jsem mohl s klukama (někdy dokonce i s holkama) jezdit na lodi. Jaký blaho! Nejdřív na mloku, pak se ale chtělo přidat čím dál víc spolužáků, takže jsem brával *Skuu*, která pobrala až osm lidí.

Co všechno musí kapitán...

Časem jsem zjišťoval, že plachtit a navrhovat baráky má řadu společných rysů. Urputnost, kterou potřebujete na plachtění, se hodně podobá urputnosti při řešení problémů s projektem. Co je ale ze všeho nejdůležitější, pokaždý, když člověk vyplouvá z přístavu, musí si po čertech dobře rozmyslet, co ho na vodě může potkat, a připravit se na tři varianty: 1) všechno se daří, 2) posere se jen něco a 3) posere se všechno.

Všechno se hroutí, lidi řvou strachy, kapitán ale musí vědět, jak z tý šlamastyky ven. Očekává se od něj, že přistane na pevnině se všema živějma



lidma. Když jsem pozdějc vedl svoje byro, mohl jsem se opřít o tři nejdůležitější věci: o otcův polární výcvik, o tvrdou zkušenost s vyděláváním peněz a o zkušenosti získané na vodě.

Plavba po světě na *Svatý Heleně*

V 60. letech zdědil kamarád Pavel Linhart po svým otci, slavném architektovi Evženovi Linhartovi, část vily, kterou střelil, a za 12 000 Kč jsme koupili loď typu beluga jménem *Svatá Helena*.

Stejně jako její předchůdkyně i ona byla v pokročilém stadiu opotřebení a hnití, takže jsme jí vyměnili ty nejhorší části obšívky a rozhodli jsme se, že pojedeme na cestu po Evropě. Tam si vyděláme a protáhneme to na cestu kolem světa, kde budeme pinglovat na zaoceánskejch parníkách.

Aniž jsme při našem plánování vzali v úvahu politickou situaci, neuvěřitelný se stalo skutkem; jedinej rok, kdy se tohle dalo uskutečnit, byl rok 1968, což byl přesně termín, na kterej jsme si to naplánovali. A protože tehdy se nedalo studium na vysoký přerušit na rok, musel jsem se za pomoci kamaráda Vládi a jeho děvčete, dcery slavného psychiatra, nacpat LSD a jít za psychoušema, který se dost vyděsili a rovnou mě chtěli zavřít do blázince. Dokázal jsem ale vykličkovat a kvůli celkovému „vyčerpání“ jsem dostal roční odpustku.

Slapy
(polovina 70. let)

Zadní vítr, Slapy
(polovina 70. let)

U kormidla, Slapy
(polovina 70. let)

příslušníkem VB.“ Oni mě ale varovali: „Pane inženýre, v práci z toho nebudou mít radost.“ „Práce? To jsem já sám! Jsem soukromá firma,“ kontroval jsem. „Dobře, my vám to tam teda napíšeme, když na tom trváte.“

Vrátili jsme se do byra a Pavel Štecha povídá: „Musíme ti to oko vyfotit. Vypadáš ale jako po hospodský rvačce, tak si vem ten doktorský papír a ukaž mi ho na kameru.“ Pavel byl mistr svýho řemesla a tahle jeho fotka mě vynesla do nebeskejš výšin. Když jsme totiž za necelej rok jeli se studentama na první cestu do Berlína, visel jsem tam v Muzeu disentu na Czech Point mezi disidentama. Studenti řvali smíchy: „Tak ty jsi zasloužilej disident, něco jako český Sacharov, jo?“

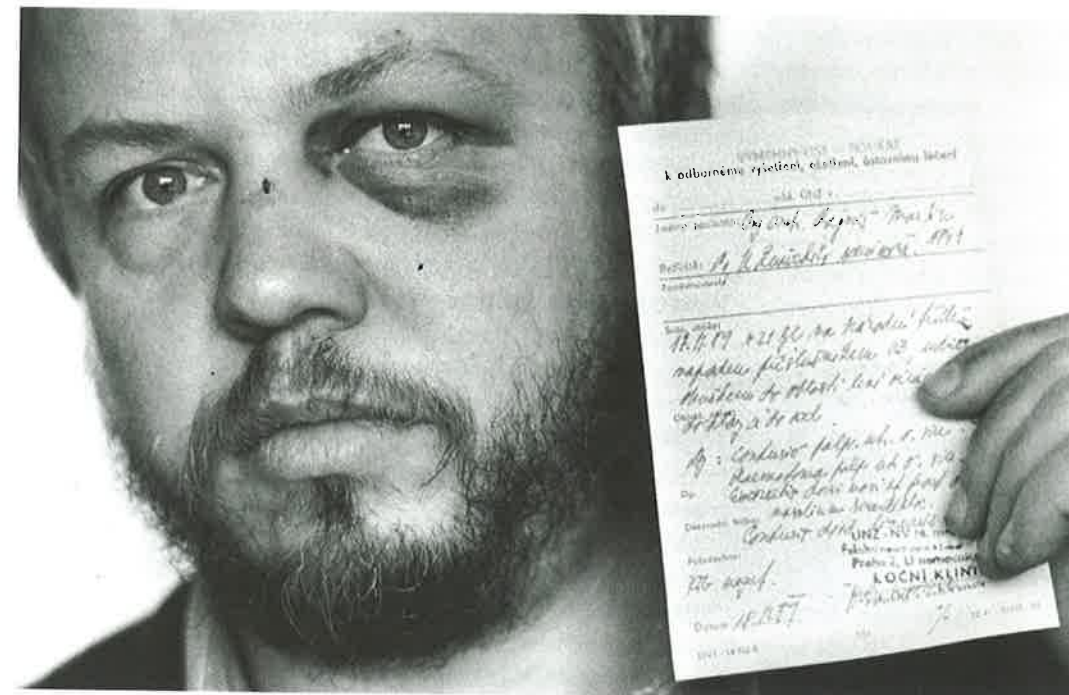


Málem politikem

Několik tejdnu jsem taky dělal politiku. To bylo tak: Obsadili jsme Svaz architektů a založili OFA – Občanský fórum architektů. Pár dnů po revoluci volá Míra Masák a povídá: „Vašek chce, aby ministerstvo vnitra vedl nějaký architekt. Pár lidí mě už poslalo do prdele, tak jsem si vzpomněl na tebe. Vašek s tím souhlasí, budeš ministrem vnitra!“ „Míro, ty ses snad zbláznil, ne? Kolika policajtům bych velel?“ „Pětačtyřiceti tisícům. Máš s nima přece svý zkušenosti, ne? Budeš dobrej.“

Zpanikařil jsem: „Šilíš? Já to přeci nemůžu dělat!“ On ale začal tlačit na pilu, takže jsem nakonec souhlasil: „Velká doba chce velký činy a velký oběti. Když mi budeš dělat náměstka, já to беру.“ Cejtil jsem kapky potu, co mi stejkaly po krku na záda až k zadku. Bylo to hodně silný kafe a já měl fakt nerva. Naštěstí za čtyři hodiny zavolal Míra Masák a povídá: „Spadl mi kámen ze srdce a tobě může taky – našli nějakýho lidovce, vezme to takovej skrček – Sacher.“ Tehdy jsem znova utek hrobníkovi z lopaty. Míra se pak přiznal, že se mu taky pořádně ulevilo.

Byl jsem vrženej do vody a musel jsem plavat, takže jsem se s vyplazeným jazykem učil podnikat od Jaromíra Hníka a s prachama jsem pracoval stylem pokus – omyl, což znamenalo, že občas



někde zahučelo dost peněz. Ale i když se nám maléry nevyhejbaly, nakonec jsme většinou měli dost kliku.

Pak se nám ale stala nepříjemná věc: ve firemní kase jsme měli z předchozích projektů zásobu peněz, který jsme po všeobecný dohodě chtěli nechat jako rezervu. Jaký ale bylo naše překvapení, když jsme jednoho dne zjistili, že jsou fuč.

Bylo to v roce 1991, kdy se jeden náš manažer s dalšími hochy podobného ražení rozhodl, že si založí vlastní firmu a jako kapitálovej základ každej z nich „vybral“ během dovolenejš prachy ze svý původní práce – dobrej způsob, jak rychle získat provozní kapitál, ne? Věděli, že v našem právním systému panuje totální bordel, a navíc měli veškerou dokumentaci, se kterou by vůbec nebylo těžký tvrdit, že část peněz je vlastně jejich, a posléze převést kauzu z trestního práva do občanskýho. Šílel jsem vzteky.

A teď vám povím pohádku: Byl jeden lupič a jmenoval se Honza. A já teď tomu chytrákovi vzkazuju: „Milej Honzo, vyliž si prdel! Okradl jsi

Demonstrace na Národní třídě, Praha (17. 11. 1989)

Rána do ksichtu na Národní třídě (17. 11. 1989)

Krásný holky obdivně zíraj na můj ksicht a V. Havla (1989)

Utrženej ze řetězu (1997–2003)

—

A potom jsme to začali rozjíždět: jali jsme se opravovat loď, což trvalo skoro rok, a já koupil Land Rovera Defender, stodesítku s ideálním rozvorem sto deseti palců a stanem Majolinou na střeše. Taký má přídavný topení Ebersprächer, naviják, a aby se dalo rychle dostat z každé šlamastyky, i nasávače vzduchu. I když si na autáky zrovna moc nepotrpím, Bručoun, jak mu říkám, je můj zamilovaný auto.

Lod' *Mája* a *Bručoun* byly tedy naše základny, a abych si dal trošku dohromady svou pošramocenou tělesnou schránku, na podzim jsem si chtěl vyjet na tréninkovou cestu na sever. A jako sparringpartnerku jsem ukecal svoji studentku Kačenkou. Samotnému by mi bylo smutno, a kromě toho to byla velká drsňačka.

Špicberky s Kačenkou

Stoupali jsme podél řeky Sventjutfutysjakä do rozsáhlé neobydlené oblasti vysokých hor Sarek. Dole lilo jak z konve, ale tři sta metrů nad náma už byl sníh. Za hustého sněžení jsme se brodili po kolena v závějích pořád nahoru, a najednou zíráme: obloha se rozsvítila, skoro jako by přistávalo nějaký mezigalaktický plavidlo. Roztrhly se mraky, slunce zasvítilo, a přímo naším směrem se od jezera odrážel paprsek, co procházel mlhami a vytvářel obraz, kterej jsem pak už nikdy v životě neviděl. Pomyslel jsem si: „Konečně se ti, milej zlatej, rozsvítilo...“

Při tom stoupaní jsme měli zvědavý souputníky – stádo divokejch sobů se sobátkama a sobicema. Zdálo by se, že člověk bude takovou cestou sklíčenej, ale ani nápad. Bylo mi veselo, a zničehonic mi někde v hloubi duše neodbytně začala znít písnička: „Tři tamboři šli švarní z vojny domů, ten nejmladší měl v ústech rudou růži...“ a najednou jsem cejtil, jak se mi kry velkoarchitektství a velkopodnikatelství, územní plány a podobný atributy mýho dosavadního života



vylamujou z duše a odplouvají do mlhy. Ač zmrzlý, moje tělo se cítilo růžovoučký, lehounký a šťastný. Konečně se vrátilo do svého pravého revíru a sobi jako by se na mě povzbudivě usmívali.

Pak jsme odjeli vysoko nad polární kruh do Tromsø, což je hrozně pěkný dřevěný městečko s nejsevernější vysokou školou. Z Tromsø jsme odletěli na Špicberky, který jsou jen osm set kilometrů od severního pólu. Přes Špicberky vedla i výprava Járy Cimrmana ve hře *Dobytí severního pólu Čechem Karlem Němcem*, tak jsme se nemohli nechat zahanbit.

Hned po příletu jsme si šli dojednat zapůjčení lodi, kde nám nabídli dvě varianty ochranného polárního oděvu: levnej, takzvanej mokrej, což znamená, že když člověk spadne do vody, nezůstane suchej. A drahej, suchej, do kterého nenateče, protože je to skafandr.

Jsa gentlemanem, vzal jsem suchej pro dámu a mokrej pro sebe, aniž jsem tušil, že jsem tím Kačence vůbec nepomohl. Když jsme přistávali, byla to ona, kdo musel skočit do vody, zatímco já kormidloval.

„A co vysílačka?“ ptali se nás. Byla to další páлька, tak jsem prohlásil, že se obejdeme bez ní, ale nedalo mi to a zeptal jsem se: „Co když někde uvážneme?“ „Žádný strachy, do měsíce vás najdeme,“ zněla odpověď. A aby toho nebylo

U ledovce ve fjordu, Špicberky (1998)

Kačenka Amblerová u Lofot, Norsko (1998)

Kačenka Amblerová na trajektu u Narviku (1998)

Taky cejtíte, jak budoucnost tluče na vrátka? Jak někde v dálavě šumí voňavej větřík úžasnejch krás a dobrodružství?

Svůj život mám naplánovanej do devadesátky, ale kdyby něco, mám hodně mladejch kamarádů, se kterejma jsem dělal, takže jsem úplně klidnej. Vím, že už jsou připravený pracovat zcela samostatně. Tom Kosnar, David Pavlišta, Honza Mach, David Kubík, Martin Kloda, Kamila Amblerová, kluci ze 4DS, i ty úžasný kluci ADR. Každý z nich jiným způsobem, zcela po svém, nese společný přesvědčení, že má cenu dělat špičkovou architekturu na plný pecky. A že to je ten nejlepší osud, co může člověka potkat.

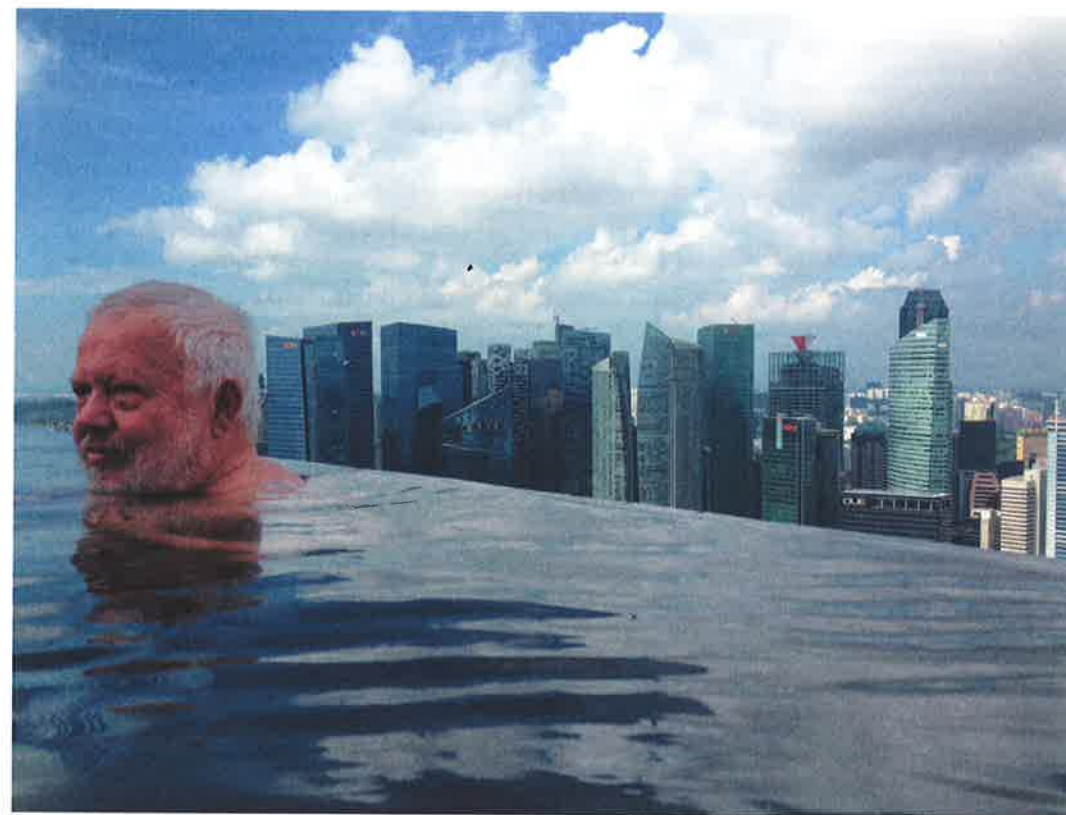
Napodobování tady nehrozí, to by mě štvalo, ale to oni nedělaj. Architektura je však kolektivní řemeslo a já sleduju, jak se mladoši skvěle rozjíždí, a věřím, že potáhnou naši káru dál. Možná ne úplně stejným směrem, ale jsou to lidi naplněný odhodláním, odvahou a nadějí a jsou po čertech dobrý. I když mám nulovou sociální inteligenci, zcela bezpečně poznám, jestli je v někom zažehnutej ten plamínek. Jen s takovým člověkem chci totiž dělat.

Na tý francouzský ceně je sice napsaný jen moje jméno, ale správně by měla nést i jména všech, co s nima po léta pracuju. Zkrátka, česká architektura se vrací do světa. Blejská se na lepší časy, a i když člověk někdy propadá beznadějí, má to cenu.

Bilancování, smrt

Krásnej život s Kačenkou nemoh trvat dlouho. Jednoho dne mi řekla: „Mám pro tebe smutnou zprávu, skončilo to.“ Co má člověk říkat na smutný zprávu? Umění života tkví ve schopnosti měkce přijímat tvrdý rány osudu. Každý den se v tom cvičím a uvidíme, jestli jsem postoupil aspoň o kousíček. Určitě jo! I nejtvrďší rány totiž vždycky nějak přežiju (s trochou chlastu a mejch hodnejch psů).

Jenže můj hodnej pes Andulka na jaře roku 2015 umřel. Umřela moje první žena Johanka, umřel Arnošt, Andulka 2, Judita, umřeli rodiče, babičky...



Ale nemůžu říct, že bych se cejtil špatně. Naopak. Je to nádhernej život.

Třetí život vlastně slouží k tomu, jak jsem říkal na začátku týdle kapitoly, aby se člověk naučil vlídně přijímat smrt. Takže se to učím. Mám kamarády. Mám ještě, aspoň doufám, před sebou nějakou práci a cesty a vím, že ve světě čeká spousta neuvěřitelnejch divů, ke kterejm jsem ještě nedošel.

Jsem přesvědčenej, že kdesi v budoucnosti se ještě svíjí záludnosti osudu a já se těma klubkama budu muset protáhnout a nenechat se uškrtit ani sežrat jako mladej Rockefeller, kterýho si dali asmatský lidojedi k večeři.

A i kdyby... v jednom cestopise o Nový Guineji se říká: „Cestovatel nemusí mít strach, že přijde o hlavu, protože i v případě, že o ni přijde, jeho lebka bude vyzdobena tolika krásnejma korálkama, že by z ní, kdyby ji měl možnost vidět, měl velkou radost...“ To by přeci byl hezkej konec, ne?

Hotel Marina Bay Sands, Singapur
(2016)

Koupele ve střešním bazénu hotelu
Marina Bay Sands, Singapur
(2016)

Stodola, Horní Maxov, 2005

Vždycky jsem chtěl stodolu, která na chalupě původně stála. V roce 2005 jsem si řekl, že ji postavím jako hráň na vyschnutí dřeva ve tvaru domu. Vůbec mě nenapadlo žádat o povolení – byla to přeci jen hromada schnoucího dřeva. Úřady šlely a já si tuhle situaci docela užíval. Tahanice trvaly sedm let a úřady nakonec strčily věc na dno šuplíku. Pak se vyměnila vedoucí stavebního úřadu, navštívila mě a poprosila mě o řešení: když na mě útočí, bráním se, když mě ale slušně poprosí, vyhovím.

Tak jsme to zlegalizovali a moje hráň byla nakonec taky nominovaná na Cenu Miese van der Roeho. Těší mě, že dostávám fotografie od lidí, co kráčí v mejch stopách a suší dříví v podobnejch dutejch hráních. Že bych se na starý kolena stal pionýrem novejš časů?



Klinika Dr. Pirka, Mladá Boleslav, 2016

Do projektu kliniky, která zatím není ve stavbě, jsme se pustili, protože leží na krásném místě uprostřed parku a zdobí ji pískovcové skály. Navrhli jsme dům, který je částečně jemným segmentem (lehce prohnutý), severní stranu má z pískovce, jižní strana je otevřená směrem do soutěsky, je prosklená a zastíněná. Z třetího patra vede most na vrchol pískovcové skály, kde ho cesta provazuje s hlavní stranou kliniky.

Musím přiznat, že je příjemný po sedmdesátce vyhrávat soutěže nad mladšíma kolegama... A když je možnost stavět v pěkném místě, víc než půlka architektonický práce je hotova.

Zenové zahrady, Murvica, Brač, Chorvatsko, 2015

Na jižním úbočí kamenný, krásně zarostlý stráně v přísně památkově chráněný vesnici Murvica na ostrově Brač koupili přátelé Toma Kosnara nádhernou ruinu původního rybářského domu. Na půdorysu byly zbytky pěti malejch staveb včetně pece, chlívků a dvou domečků a my jsme všechny tyhle stavení pojednali jako obytný soubor staveb provázanejš terasama, krytejšma loubím a porostlýma vínem.

Celejš tenhle dům-nedům včetně střechy je kamenný a prokáže, že to umíme nejen se dřevem. Modlíme se, aby se projekt realizoval mimo jiný i proto, že krásnějš autorský dozory než při týhle stavbě si těžko dovedu představit.



Sloní břich, Brno, 2016

Konstrukce sloních částí se jaksí stala naším hobby – už jsme udělali Sloní záda, Sloní nohu, Sloní chobot a pak jsme v UMPRUM muzeu v Brně postavili z klacků Sloní břich. Workshop trval týden, lilo, ale studenti pod vedením Toma Kosnara a Jirky Táborského byli báječní. Dvojice „krovek“ (konstruovaneých na dřevěných kopytech) byla pomocí jeřábů opřena o stěnu muzea a podepřena trojbokejma klackovejma podporama – na týhle konstrukci už z klasický stavařiny nezbylo nic!

Dojemný bylo, když studentstvo dostalo guláš do nerez mističek, který byly následně instalovaný na dřevěnou konstrukci při potažení mylarovou membránou. Životnost? Po čertech dlouhá; membrána se vymění jednou za deset let a klacky vydrží desítky let, poněvadž na ně neprší!

Golfový klub, Kácov, 2016

Dlouho jsme toužili po větší stavbě harmonicky zapadající do přírodního rámce, takže vyhraná soutěž na Golfovou klubovnu v Kácově nás potěšila. Jenže sloužit miliardářům se ukázalo být sakra těžký; některý naše debaty byly naprosto nepublikovatelný, mám strach, že mezi golfistama nejsem zrovna oblíbeným architektem. Nicméně klubovnu jsme z větší části (až na interiéry) obhájili zhruba ve tvaru, kterej jsme si představovali.

Stavba leží na vrcholu hřebene vzpínajícího se nad meandrem Sázavy, kde golfisti udržují množství jezírek. Zformovali jsme terén do jakýsi gigantický šlápoty, v jejímž podpadku je umístěna klubovna. Rozsáhlá jižní terasa je zastíněna lopatkovitejma žaluziema, kterejm, přestože jsou korunou celý stavby, hrozilo zrušení. Nakonec jsme je uhájili, takže je přeci jen na co koukat.



Gulliver, vzducholoď na terasách Centra současného umění DOX, Praha, 2016

Leoš Válka (majitel a ředitel pražský galerie DOX) rozhodně patří k lidem, bez kterých by umění v Čechách, a hlavně architektura, o hodně přišlo. Leoš se na nás obrátil, abychom nakreslili cosi, co nazval „Archou svobody“. Moc to nespecifikoval, takže na spodních obrázcích skic vidíte, jak jsme se nejdřív snažili najít úplně volnej tvar.

Když jsme si nad tím dlouze povídali, Leoš nakonec rozhodně prohlásil: „Musí to být zepelín tak, jak si ho představuje dvanáctiletý kluk, kterej chce vzlítnout!“ S velkou erudicí a úžasným nadáním konstruktéra a statika Zbyňka Šrůtky se podařilo sestrojít cosi jako vzpomínku na zepelíny z období začátku 20. století, jen ne v aluminium, nýbrž ve dřevě.

Konstrukce Archy svobody se stala naší nejmilovanější prací. Základní nápady, že to bude zepelín a že bude umístěnej nad nádvořím DOXu, vzešly od Leoše Války.

S Leošem je radost spolupracovat a pro všechny, co se na týhle práci podíleli, to byl životní zážitek. Zepelín Archa svobody bude připraven „vzlítnout“ na podzim 2016. Konstruovat zepelín a umístit ho nad stávající stavbu rozhodně nebylo snadný; statika podpůrnejch dřevěnejch i ocelovejch konstrukcí a schodišť zabrala víc než rok.

Věřím, že nad celou touhle složitou konstrukcí se nevznáší stín těžkopádnosti či nedozrálý snahy. Doufám, že je tomu právě naopak – Archa svobody je, myslím, dobrá loď. Jsem tomu moc rád už jen proto, že jak si laskavý čtenář, kterej se prokousal mejma vzpomínkama, pamatuje, svoboda, která byla týhle stavbě dána do vínku, je nepostradatelná veličina mého života.

